

Tilburg University

Arbeidsongeschiktheid, subjectief ziektegevoel en collectief belang

Gradus, R.H.J.M.; Keuzenkamp, H.A.

Publication date:
1991

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Gradus, R. H. J. M., & Keuzenkamp, H. A. (1991). *Arbeidsongeschiktheid, subjectief ziektegevoel en collectief belang*. (Research memorandum / Tilburg University, Department of Economics; Vol. FEW 520). Unknown Publisher.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

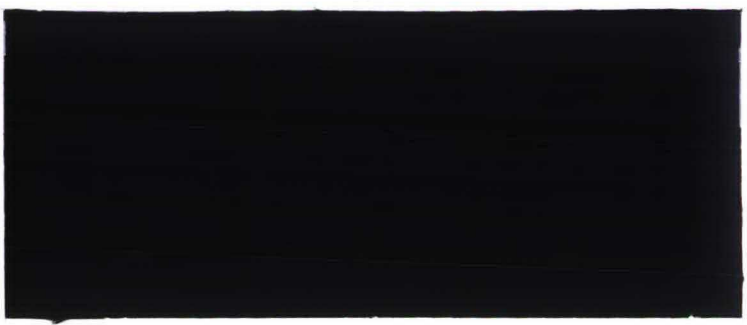
e

CBM

CBM
R
7626
1991
520

UNIVERSITY
LE
UNIVERSITEIT
BRABANT

POSTBOX 90153
5000 LE TILBURG
THE NETHERLANDS

DEPARTMENT OF ECONOMICS
RESEARCH MEMORANDUM

**ARBEIDSONGESCHIKTHEID, SUBJECTIEF
ZIEKTEGEVOEL EN COLLECTIEF BELANG**

Raymond Gradus en Hugo Keuzenkamp

FEW 520

R68

R6

368.432

351.83

ARBEIDSONGESCHIKTHEID, SUBJECTIEF ZIEKTEGEVOEL EN COLLECTIEF BELANG

Raymond Gradus
en
Hugo Keuzenkamp

Katholieke Universiteit Brabant
Postbus 90153
5000 LE Tilburg

1. Inleiding¹

In de afgelopen tijd is er veel kritiek geweest op de uitvoeringspraktijk van de arbeidsongeschiktheidswetgeving. Er wordt zelfs beweerd dat een herziening van de uitvoeringsstructuur van de sociale wetgeving van groter belang is voor beheersing van de WAO-kosten, dan een aanpassing van duur en hoogte van de uitkeringen, zoals het kabinet beoogt.²

Van Iperen pleit voor een stelselwijziging, waarbij de uitvoeringsorganen financieel moeten worden verzelfstandigd. Deze stap betekent een forse aantasting van de huidige machtspositie van werkgevers- en vooral werknemersorganisaties in de uitvoeringspraktijk. Van Iperen heeft argumenten voor een stelselwijziging aangedragen die hij aan de theorie van het producentengedrag ontleent. Het idee is

¹ Onze dank gaat uit naar Frans van den Heuvel, Marcel Kerkhofs, Ad Kolnaar, Harry Verbon en Marijn Verhoeven voor nuttige suggesties en opmerkingen.

² J.Th. van Iperen, WAO-aanpak vergt stelselwijziging, *Economisch Statistische Berichten* 9-10-1991, p. 1004-1008, en H.A. Keuzenkamp, Ministelsel is geen oplossing, *Het Parool*, 23.10.1991

simpel: in het huidige systeem ontbreekt iedere prikkel om slechts spaarzaam WAO-claims te honoreren. De lokale uitvoerders, in hun bedrijfsvereniging of via het GAK, moeten langdurig zieken bij de GMD aanmelden, maar maken geen haast met het zetten van deze stap. Ook al voorkomt een tijdige aanmelding in veel gevallen dat iemand definitief arbeidsongeschikt raakt, en er dus veel collectieve lasten worden bespaard. Maar ook de GMD heeft, ondanks de goede bedoelingen, geen grote prikkel om grensgevallen buiten het WAO-circuit te houden. De budgetrestrictie die tot een selectief uitvoeringsbeleid moet dwingen ontbreekt. Een financiële verzelfstandiging van de uitvoeringsorganen is het bedrijfskundige antwoord op dit gebrek aan prikkels.

Wij onderschrijven de conclusie van Van Iperen volledig. Maar er zijn meer argumenten die tot een pleidooi voor verzelfstandiging aanleiding geven. Onze invalshoek is die van de vakbondstheorie. Aan de hand van denkbeelden van Calmfors en Driffill laten we zien hoe het in de Nederlandse situatie kan gebeuren dat de vakbeweging doeleinden nastreeft die voor de werknemers als collectief ongewenst zijn. Nadat we in het kort de de vakbondsvisie op de arbeidsongeschiktheid bespreken, gaan we in paragraaf 2 in op de onmogelijkheid van de (door de vakbeweging nagestreefde) objectieve keuring. In paragraaf 3 gaan we vervolgens in op de theorie van het vakbondsgedrag en collectieve belangenbehartiging. Paragraaf 4 behandelt de vraag hoe een optimale uitvoeringsstructuur er uit kan zien. Hierbij komen ook overwegingen uit de verzekeringseconomie aan de orde.

De vakbeweging wijst ingrepen in duur en hoogte van de uitkeringen af, en is ondertussen zeer stil over de uitvoeringspraktijk. De vakbondshoop is gevestigd op betere arbeidsomstandigheden en een strengere keuring. Zo zou een dubbele keuring (door twee verschillende artsen), periodieke herkeuring en een verruiming van het begrip passende arbeid tot een kleinere instroom in de WAO leiden. Volgens twee beleidsmedewerkers van de FNV is korten op de uitkering daarom onrechtvaardig, want

"In feite zullen namelijk in de toekomstige WAO uitsluitend nog onomkeerbare gevallen worden toegelaten." (F. Crone en H. Staal, De Volkskrant, 26 september 1991, Forum).

Is het vakbondsoptimisme gerechtvaardigd? Volgens ons niet. Daarvoor

hebben wij twee, mogelijk zelfs drie redenen. De eerste heeft te maken met de medicalisering van de arbeidsongeschiktheid, en een misplaatst vertrouwen in de objectiveerbaarheid van ziekte (zie paragraaf 2). De tweede reden heeft te maken met zogenaamde hysteresis-effecten door verlies van menselijk kapitaal, waardoor het toekomstperspectief van een gedeeltelijk arbeidsongeschikte en overigens werkloze baanzoeker weinig rooskleurig is. De derde reden voor een misplaatst optimisme heeft te maken met de institutionele structuur van de uitvoering van de arbeidsongeschiktheidswetten.

2. Medicalisering

Economen hebben te snel de neiging om te denken dat ziekte en arbeidsongeschiktheid objectief vast te stellen zijn. Terwijl de waarheid in ons eigen vak zo ongrijpbaar is, lijkt het alsof de dokter met een aantal standaardhandelingen kan vaststellen of iemand ziek is. Het is een voorstelling van zaken die niet door medici wordt gedeeld.

S. Knepper, verzekeringsgeneeskundige werkzaam bij de GMD te Amsterdam, stelt dan ook:

"Arbeitsongeschiktheid kan gekenschetst worden als een met onze cultuur verweven vorm van conflictvermijding, waarmee het belangenconglomeraat van werkgevers en werknemers door medicalisering fricties in arbeidsrelaties afkoopt." (Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde, 1991, 135 nr. 37, p. 1670-1672).

Arbeidsconflicten worden tot ziektebeelden vertaald, in plaats van een sociaal-economisch probleem ontstaat daardoor een medisch probleem. Maar het idee dat artsen in staat zijn om 'echt' zieken van simulanten te scheiden, wijst Knepper van de hand. Deze poortwachtersfunctie, die economen graag aan de collega's toedenken, verraaft een heimwee naar het 19de eeuwse positivistische ziektebegrip. De wens van de FNVers om met dubbele keuringen alleen 'objectief' arbeidsongeschikten tot de WAO toe te laten is vanuit de invalshoek van de verzekeringsgeneeskunde niet gerechtvaardigd. Ook het SER advies van 13 juli jl., volgens welke

ziekte objectief moet worden vastgesteld met uitsluiting van de beleving en de sociale context van gezondheidsklachten, is daarom weinig meer dan een luchtkasteel.³

Een bekend voorbeeld van het probleem bij vaststellen van objectieve arbeidsongeschiktheid is dat van AIDS patienten. Velen onder hen zijn nog uitstekend in staat om te werken, en doen dat ook. Maar veel anderen zijn dermate aangedaan door hun ingestorte toekomstbeeld, dat zij volledig arbeidsongeschikt zijn, of zich zo voelen. De verzekerings-geneeskundige mag dan 'objectief' bepalen wie hier arbeidsongeschikt is. De medische wetenschap moet daardoor uitspraken gaan doen over problemen die als zodanig niet medisch van aard zijn. Dit noemen we medicalisering. Het is een nauwelijks te vermijden ontwikkeling zolang we er een goede ziekte- en arbeidsongeschiktheids-verzekering op na willen houden.

Als de arts in staat zou zijn om de bokken van de schapen te scheiden,⁴ dan zouden financiële of institutionele ingrepen in de WAO niet verder nodig zijn. Wij menen echter dat zoiets niet van medici verwacht mag worden. Dat neemt overigens niet weg dat dubbele toetsing wel gewenst is, ook als een kleine bijdrage aan de rechtsgelijkheid. Er kunnen echter niet te grote verwachtingen aan gekoppeld worden wat betreft een reductie van de WAO instroom.

In dit verband geloven we ook niet dat het aanpassen van het begrip 'passende arbeid' een wondermiddel zal zijn, zoals onlangs de VVD, tijdens de Algemene Beschouwingen, wilde doen geloven.⁵ Ook dat begrip is sterk gemedicaliseerd, omdat de afschatting altijd nog bepaald wordt door subjectieve ziekteoordelen. Daar komt nog bij dat zelfs als men in staat is om het nieuwe begrip passende arbeid aan het huidige bestand op te leggen, het de vraag is of deze mensen op de arbeidsmarkt terecht kunnen. De re-integratie wordt sterk belemmerd door zogenoemde 'hysteresis-effecten'. Iemand die langer dan vier tot zes weken ziek is,

³ SER (1991), Advies over het beleid ten aanzien van ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid, deel III, p. 228.

⁴ Zoals Christian Mulder wenst te geloven, zie C. Mulder (1991), Haagse arbeidsongeschiktheid, *Economisch Statistische Berichten* 18-9-1991

⁵ Ook het CPB, dat het VVD-alternatief naar verluid doorrekende, lijkt veel vertrouwen in deze therapie te hebben. Wij zijn benieuwd naar het model dat aan de berekeningen van het CPB ten grondslag ligt.

blijkt een hoge kans te hebben om arbeidsongeschikt te worden, ondanks het feit dat het oorspronkelijke ziektebeeld is verdwenen. Het ziektegevoel bestendigt zichzelf (zie ook het reeds eerder geciteerde artikel van S. Knepper).

Het hysteresebegrip is al bekend als een verklaring voor rigiditeiten op de arbeidsmarkt. Arbeidsmarkthysteris betekent dat een schok op de arbeidsmarkt permanente gevolgen heeft. Hiervoor zijn verschillende verklaringen, zoals de relatieve vermindering van menselijk kapitaal (door 'afschrijving' van de eigen kennis en ervaring gedurende een periode van werkloosheid of arbeidsongeschiktheid), en ook de outsiders-insiders theorie kan verklaren waarom de 'dropouts' moeite zullen hebben met reïntegratie in het arbeidsproces. Mensen, die buiten het arbeidsproces staan, zijn minder goed in staat om de het proces van loonvorming te beïnvloeden. Volgens sommigen is dit een verklaring voor het bestaan en de hardnekkigheid van het probleem van langdurige werkloosheid.⁶ Men kan een parallel trekken naar het probleem van arbeidsongeschiktheid.

Uit dit gezichtspunt bezien is het sterk de vraag of het mogelijk is zonder dat er een adequaat en kostbaar scholingsprogramma bestaat om een gedeelte van het huidige bestand van arbeidsongeschikten weer in het arbeidsproces te laten integreren. We denken dan ook dat er voorzichtig omgesprongen moet worden met het aanpassen van het begrip passende arbeid voor het huidige bestand arbeidsongeschikten.

3. De theorie van belangengroepen

Momenteel geschiedt de uitvoering van de ziekte- en arbeidsongeschiktheids-wetgeving op bedrijfstakniveau. Er zijn redenen

⁶ Zie bijvoorbeeld J.J. Graafland (1988), Can hysteresis explain different labour market operations between Europe and The United States, *EUR Discussion paper*, 8807, en ook H.A. Keuzenkamp en F. van der Ploeg (1990), Perceived constraints for Dutch unemployment policy, *CEPR DP* 438.

waarom dit minder gewenst is. Afwegingen op het gebied van sociale zekerheid, inkomensverdeling, scholing en dergelijke kunnen centraal, decentraal of halverwege worden gemaakt. Er kan daarbij een breuk ontstaan tussen de sociale opbrengsten en de individuele opbrengsten. Er kan daardoor gemakkelijk een soort Prisoner's dilemma ontstaan tussen collectief en individueel belang, zeker waar de concentratieindex laag is (zoals in de voedings- en de bouwsector).

Deze gedachte heeft in de economische literatuur de nodige aandacht gekregen.⁷ Uit het empirische onderzoek van Calmfors en Driffill blijkt dat er een correlatie bestaat tussen het niveau waar over lonen en overige arbeidsvoorwaarden wordt onderhandeld en de resultaten van de economie. Er is sprake van een U-vormige curve: landen waar de onderhandelingen sterk decentraal of sterk centraal worden gevoerd presteren beter als het om werkloosheid of inflatie gaat dan landen met een middenpositie (zoals Nederland). Als reden noemen Calmfors en Driffill dat bij nationale onderhandelingen de macro-economische gevolgen bewust worden mee overwogen, terwijl er in geval van onderhandelingen op ondernemingsniveau sprake is van grote flexibiliteit.

Hoewel de ideeën van Calmfors en Driffill betrekking hebben op loononderhandelingen, zijn ze zeer relevant voor de huidige discussie over de WAO. Overigens gaan zij wel in op andere 'fiscale externaliteiten'. In het bijzonder bekijken ze de situatie, waarbij de werkloosheidsuitkeringen gefinancierd worden met inkomstenbelasting.

Calmfors en Driffill grijpen terug op de theorie van collectief gedrag, zoals deze door Olson is geformuleerd.⁸ Olson stelt dat een economie niet bestaat uit vele atomistische agenten, maar uit een (groeïend) aantal belangengroepen. Olson stelt dat het voor een belangengroep aantrekkelijker kan zijn om voor herverdeling te vechten, dan voor economische groei. Iedere belangengroep wil haar aandeel in het

⁷ Zie bijvoorbeeld L. Calmfors en J. Driffill (1988), *Bargaining structure, corporatism and macroeconomic performance*, *Economic Policy* p. 13-66; en J. Pekharinen, M. Rohjola en B. Rowthorn (1991), *Social corporation... a superior economic system?* Oxford University Press, Oxford.

⁸ Zie M. Olson (1965), *The logic of collective action*, Harvard University Press, en ook van dezelfde auteur (1982) *The rise and decline of nations*, Yale University Press, New Haven

'social product' vergroten, desnoods als daardoor de omvang van de te verdelen taart kleiner wordt. Een ander punt dat door Olson naar voren is gebracht, is dat grote belangengroepen enerzijds macht door hun omvang verwerven, maar anderzijds vergeleken met kleine belangengroepen minder goed in staat zijn om de belangen van hun leden te vertegenwoordigen.⁹ Deze *trade off* leidt mogelijk tot een bevoordeling van kleinere of middelgrote belangengroepen (zoals we later zullen zien, kan hierbij gedacht worden aan bedrijfstakorganisaties). Calmfors en Driffill voegen daaraan toe dat het niveau waarop een belangengroep druk uitoefent daarbij van groot belang is voor het effect op de economische *performance* van een economie.

In principe zijn voor het geschetste dilemma twee oplossingen. De eerste komt erop neer dat onderhandelingen op een centraler niveau gevoerd gaan worden. Op die manier kan van de huidige situatie van een niet-coöperatief evenwicht naar een coöperatief evenwicht worden gegaan. Overheidsingrijpen in de economie wordt veelal gerechtvaardigd als een oplossing van het prisoner's dilemma dat zonder ingrijpen tot een suboptimaal sociaal welvaartsniveau zou leiden. In de speltheorie is veel aandacht besteed aan de vraag, hoe de instituties eruit moeten zien, indien men ervoor wil zorgen dat de uitkomst inderdaad coöperatief zal zijn.¹⁰ In het geval van gecentraliseerde onderhandelingen met een coöperatief karakter houdt de vakbeweging rekening met de macro-economische effecten van de onderhandelingsuitkomst. Als we echter teruggaan naar de situatie van vandaag de dag, dan lijkt deze oplossing verder weg dan ooit. De overlegeconomie is op haar retour, de onmacht van de SER in de huidige discussie is illustratief. Bovendien is de vakbeweging aan het veranderen: de centrale krijgt steeds minder macht, ten gunste van de individuele bonden. Stekelenburg zet niet de toon, maar is de boodschappenjongen van de bondsraad. Het bijna-accord, dat in de SER tussen kroonleden en vertegenwoordigers van de vakbeweging werd gesloten, werd onderuit gehaald na een veto van de bondsraad.

⁹ Olson 1982, p. 31.

¹⁰ Zie hiervoor bijvoorbeeld A. Haurie en M. Pohjola (1987), Efficient equilibria in a differential game of capitalism, *Journal of Economic Dynamics and Control*, 11, p. 65-78; en V. Kaitala en M. Pohjola (1990), Efficient development and agreeable redistribution in capitalism: efficient game equilibria in a two-class neoclassical growth model, *International Economic Review*, 31, p. 421-438.

De andere oplossing die door Calmfors en Driffill wordt aangedragen is het inbouwen van prikkels op micro-economisch niveau. Hierdoor zal de economische efficiëntie worden vergroot. Als extra argument voeren Pekharinen cs. de Europese integratie aan. Zij stellen dat door het wegvallen van de binnengrenzen de competitie tussen bedrijven zal toenemen. Om het bedrijf meer armslag te geven, dient de arbeidsmarkt van de inflexibiliteit ontdaan te worden. In deze gedecentraliseerde onderhandelingsituatie zullen er, vanwege de sterke concurrentie, geen afwentelingsmogelijkheden zijn.

Hierbij doet zich dan de vraag voor, hoe de WAO vorm moet krijgen als we de decentrale structuur nastreven. Om afwenteling tegen te gaan, lijkt het het beste om de financiering van uitkeringen eveneens te decentraliseren. Er zijn echter redenen waarom een volledige individualisering van de WAO niet wenselijk is.

4. De uitvoering van de WAO

L. Timmer en M.J. Zaal (voormalige directeur van het plaatselijke Amsterdamse GMD kantoor resp. medewerker van de Rotterdamse GMD) laten er in de Volkskrant van 26 september 1991 geen twijfel over bestaan dat de uitvoering van de ziekte- en arbeidsongeschiktheidswetgeving momenteel allerberoerdst is. Het PvdA kamerlid Buurmeyer heeft in de Tweede Kamer voorgesteld om een apart toezichtsorgaan op de uitvoering in te stellen, zonder werkgevers en werknemers. De motivering voor dit voorstel is dat de huidige ontwrichting van de WAO mede te danken is aan het misbruik dat de sociale partners van de regeling maken. Behalve door het CDA werd dit voorstel kamerbreed gedragen. Staatssecretaris Ter Veld steunt dit voorstel echter niet. In plaats daarvan ziet ze de oplossing in een iets veranderde samenstelling van het huidige controle-orgaan, de Sociale Verzekeringsraad. In het voorstel dat door de SVR (gesteund door Ter Veld) werd gedaan, wordt een kamer van toezicht ingesteld, met twaalf leden waarvan de helft onafhankelijk, en de overigen werknemers-

en werkgeversvertegenwoordigers.

Wij denken dat het voorstel van Buurmeyer ontoereikend zal zijn, terwijl we over het compromis van Ter Veld en de SVR maar helemaal zullen zwijgen. Een centraal controle-orgaan zal, bij afwezigheid van prikkels op lokaal niveau, weinig aan de huidige lankmoedige uitvoeringspraktijk kunnen veranderen. De kleinere belangengroepen op lokaal niveau (de plaatselijke bedrijfsverenigingen, GAKs en GMDs) blijven veel te veel macht houden, zonder geremd te worden door overwegingen van het algemeen belang. Individuele afschattingen voor de WAO hebben een in hoge mate subjectief karakter. Een centraal orgaan zal nauwelijks in staat zijn om, op grond van objectieve criteria, de afzonderlijke afschattingen te beoordelen. Zelfs onafhankelijke toezichtshouders staan dan voor een hopeloze opgave.

Het voorstel van Van Iperen, om niet het toezicht maar de uitvoering zelf op andere leest te schoeien, biedt dan ook veel meer perspectief. Er moet een prikkel op lokaal niveau worden ingebouwd, om niet al te gemakkelijk op de arbeidsongeschiktheids-verzekering aanspraak te kunnen maken. De vraag is op welk niveau de prikkel moet werken. Daarbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen de financiering van de verzekering, en de uitbetaling van verzekeringsgelden.¹¹

Kan de keuze van de verzekeraar aan de individuele werknemer worden overgelaten, en omgekeerd? In de meest liberale uitvoeringsvariant zal dat het geval moeten zijn. Maar er kleven bezwaren aan een dergelijke structuur. Het belangrijkste bezwaar is dat verzekeringsmarkten ondoorgrondelijker zijn dan de markt voor bananen. De kleine lettertjes van verzekeringscontracten zijn voor veel werknemers Chinees. Een keuze maken is dus moeilijk, en kostbaar. Peter Diamond concludeert bij een analyse van de ziektekostenverzekering in de Verenigde Staten dat deze kosten dermate hoog zijn, dat groepsverzekeringen een sterke voorkeur verdienen.¹² Bovendien is het goed mogelijk dat, waar individuele smaakverschillen over gangbare consumptiegoederen erg groot zijn, de smaken voor verzekeringspakketten veel minder uiteen lopen. Dat pleit

¹¹ Merk op dat zoiets in het Plan Simons (en eerder het Plan Dekker) voor de ziektekostenverzekering ook zit ingebouwd.

¹² Zie Peter Diamond (1991), Organizing the health insurance market, Presidential Address to the European Meeting of the Econometric Society, Cambridge, September 1991

eveneens voor groepsbeslissingen.

De theorie van de verzekeringseconomie en de theorie van onvolledige informatie bieden verder inzicht in de voorwaarden waaraan een alternatief arbeidsongeschiktheids verzekeringsstelsel moet voldoen. De Tilburgse econoom Eric van Damme heeft zich met deze theorie bezig gehouden.¹³ Van Damme stelt dat de kopers van verzekeringen vaak betere informatie bezitten dan de verzekeringsmaatschappijen. Dit probleem, dat aanleiding geeft tot wat in de literatuur bekend staat als 'adverse selection', is de oorzaak van een sterke prijsopdrijving. De goeden moeten voor de kwaden betalen. In dit verband is het overigens wel aardig om op te merken dat de verzekeraars, die blijkens de Volkskrant van 14 juli j.l. een gat in de markt hadden gevonden, nogal prijzig waren.

Wil men zoals wij in onze inleiding hebben aangegeven overgaan tot een economisering van het stelsel van arbeidsongeschiktheids-regelingen, dan zal aandacht besteed moeten worden aan het probleem van 'adverse selection'. Door Van Damme en anderen worden hierbij de volgende suggesties gedaan:

- het inbouwen van eigen risico om 'moral hazard' (misbruik) te voorkomen.
- het vastleggen van minimale polisvoorwaarden door de overheid.
- inzicht aan de verzekeraar geven in voorafgaande instroomcijfers in de ziektewet en de WAO (zoals men bij de autoverzekeringen het systeem van no-claim kent).
- voorkomen van kartelvorming aan zowel de aanbod- als vraagzijde.

Al met al betekent dit dat als men tot een meer marktconforme manier van uitvoering overgaat er nog een belangrijke rol voor de overheid lijkt te zijn weggelegd.

Gegeven de informatiekosten en de problemen die volgens de theorie van verzekeringen bestaan ligt het voor de hand om op bedrijfsniveau WAO verzekeringen af te sluiten, met mogelijk de ondernemingsraad als beslisinstantie. De verzekeraar moet vrij gekozen kunnen worden. De verzekeraar kan een GAK-GMD combinatie zijn, die haar kennis en ervaring

¹³ Eric van Damme, 1990, Informatie, Incentives en Economische Efficiency, Inaugurale rede KUB, Tilburg University Press.

in een vrije markt tot ontplooiing kan brengen, maar ook een nieuwe verzekeraar die denkt beter, doeltreffender en goedkoper te kunnen verzekeren. De baankarakteristieken-databank, die de GMD heeft ontwikkeld, moet daarbij algemeen toegankelijk worden. De verzekeraars kunnen voorwaarden stellen voor de bedrijfsveiligheid en eventueel voor herintredingsbeleid, maar mogen (gegeven zulke voorwaarden) geen klanten weigeren. Het basispakket kan collectief worden vastgelegd, individuen kunnen eventueel nog beslissen of ze een bepaalde vorm van 'no claim-korting' willen krijgen (met een iets lagere premie, en een uitkering die sterker afhangt van het arbeidsverleden dan de basisvoorziening). Hiermee wordt op zeer beperkte wijze een kapitaalstelsel gecombineerd met een basis van een omslagsysteem. Toegankelijkheid blijft daarmee verzekerd, solidariteit en risicodeling ook.

Daarmee rest het probleem voor kleine ondernemingen (zonder OR) en zelfstandigen. Hier is het mogelijk om speciale 'aanklamppolissen' op te zetten, al dan niet via de Kamers van Koophandel geregeld.

Hoe moet het stelsel worden gefinancierd? Er kan een algemene kas worden ingesteld, die de basispremies ontvangt en deze vervolgens over de concurrerende verzekeringsbedrijven uitkeert, met eventueel een risicoprofiel van de verzekerden als nuancering bij de uitkeringen aan de fondsen. Dat risicoprofiel moet afhangen van persoonlijke kenmerken, niet van beroepsrisico's. De bouwnijverheid, waar sprake is van een relatief hoog arbeidsongeschiktheidsrisico van 2,4%, zal daardoor een hogere premie gaan betalen dan het bankwezen (met een risico van 1,1%). Dat leidt tot een efficiëntere kostenverdeling dan momenteel het geval is. Verkapte subsidies die in de huidige structuur zitten ingebakken, zullen verdwijnen. Een goede stelregel bij de milieuproblematiek is 'De vervuiler betaalt'. Hetzelfde moet gelden voor arbeidsomstandigheden.

5. Afronding

Het in augustus door het kabinet gepresenteerde WAO-plan biedt naar ons oordeel onvoldoende mogelijkheden om de instroom naar de WAO te

verkleinen, en de uitstroom te vergroten. Immers, dit plan laat de uitvoeringsorganisaties onverlet. Hierdoor worden de verantwoordelijkheden niet op de juiste plaats gelegd en blijft het mogelijk de Zwarte Piet naar anderen door te schuiven. De kloof tussen vakbondsbelang en collectief belang wordt niet kleiner. De verantwoordelijkheden moeten dus naar een lager niveau worden gebracht.

Net als bij het Plan Dekker en het Plan Simons zou de markt een nadrukkelijker rol in de uitvoering van dit onderdeel van de verzorgingsstaat kunnen spelen. Door concurrentie tussen verzekeraars (waaronder een aantal geprivatiseerde GAKs en GMDs, en nieuwe toetreders) en vrije onderhandelingen met bedrijven kan de efficiëntie worden verbeterd. Het huidige stelsel van verplichte winkelnering zonder premiedifferentiatie belemmert deze efficiëntie. Om het verzekeringsproces in goede banen te leiden moet de overheid een aantal summiere randvoorwaarden stellen en eenzijdige machtsvorming voorkomen.

Het bovenstaande impliceert een minder grote rol van belangengroepen (vakbonden en werkgeversorganisaties), maar daar staat tegenover dat ondernemingsraden aan betekenis kunnen winnen. Het is natuurlijk de vraag waarom de vakbeweging sterk vast lijkt te willen houden aan het huidige WAO-stelsel. Een instinctief vasthouden aan een ingeburgerde machtspositie lijkt daar niet aan vreemd te zijn. Als vakbonden meer oog krijgen voor de belangen van de achterban, en die ook mondiger maakt door de uitvoering van de WAO te herzien, dan wordt daarmee naast het werknemersbelang ook het collectief belang gediend.

Dat lijkt ons een goede zaak. Aan de ene kant kan afwenteling worden voorkomen, aan de andere kant is een kleine belangengroep, de werknemersvertegenwoordiging in een bedrijf, in staat om haar belangen goed af te wegen en de overeenkomstige doelstellingen te realiseren. Overigens lijkt het er op dat de vakbeweging zich zelf ook meer naar het decentrale vlak wil verplaatsen. Als we de strategienota van de FNV mogen geloven, dan zou er meer op bedrijfsniveau moeten gebeuren. Wat is er mooier dan met de WAO te beginnen?

IN 1990 REEDS VERSCHENEN

- 419 Bertrand Melenberg, Rob Alessie
A method to construct moments in the multi-good life cycle consumption model
- 420 J. Kriens
On the differentiability of the set of efficient (μ, σ^2) combinations in the Markowitz portfolio selection method
- 421 Steffen Jørgensen, Peter M. Kort
Optimal dynamic investment policies under concave-convex adjustment costs
- 422 J.P.C. Blanc
Cyclic polling systems: limited service versus Bernoulli schedules
- 423 M.H.C. Paardekooper
Parallel normreducing transformations for the algebraic eigenvalue problem
- 424 Hans Gremmen
On the political (ir)relevance of classical customs union theory
- 425 Ed Nijssen
Marketingstrategie in Machtspectief
- 426 Jack P.C. Kleijnen
Regression Metamodels for Simulation with Common Random Numbers: Comparison of Techniques
- 427 Harry H. Tigelaar
The correlation structure of stationary bilinear processes
- 428 Drs. C.H. Veld en Drs. A.H.F. Verboven
De waardering van aandelenwarrants en langlopende call-opties
- 429 Theo van de Klundert en Anton B. van Schaik
Liquidity Constraints and the Keynesian Corridor
- 430 Gert Nieuwenhuis
Central limit theorems for sequences with $m(n)$ -dependent main part
- 431 Hans J. Gremmen
Macro-Economic Implications of Profit Optimizing Investment Behaviour
- 432 J.M. Schumacher
System-Theoretic Trends in Econometrics
- 433 Peter M. Kort, Paul M.J.J. van Loon, Mikuláš Luptacik
Optimal Dynamic Environmental Policies of a Profit Maximizing Firm
- 434 Raymond Gradus
Optimal Dynamic Profit Taxation: The Derivation of Feedback Stackelberg Equilibria

- 435 Jack P.C. Kleijnen
Statistics and Deterministic Simulation Models: Why Not?
- 436 M.J.G. van Eijs, R.J.M. Heuts, J.P.C. Kleijnen
Analysis and comparison of two strategies for multi-item inventory systems with joint replenishment costs
- 437 Jan A. Weststrate
Waiting times in a two-queue model with exhaustive and Bernoulli service
- 438 Alfons Daems
Typologie van non-profit organisaties
- 439 Drs. C.H. Veld en Drs. J. Grazell
Motieven voor de uitgifte van converteerbare obligatieleningen en warrantobligatieleningen
- 440 Jack P.C. Kleijnen
Sensitivity analysis of simulation experiments: regression analysis and statistical design
- 441 C.H. Veld en A.H.F. Verboven
De waardering van conversierechten van Nederlandse converteerbare obligaties
- 442 Drs. C.H. Veld en Drs. P.J.W. Duffhues
Verslaggevingsaspecten van aandelenwarrants
- 443 Jack P.C. Kleijnen and Ben Annink
Vector computers, Monte Carlo simulation, and regression analysis: an introduction
- 444 Alfons Daems
"Non-market failures": Imperfecties in de budgetsector
- 445 J.P.C. Blanc
The power-series algorithm applied to cyclic polling systems
- 446 L.W.G. Strijbosch and R.M.J. Heuts
Modelling (s,Q) inventory systems: parametric versus non-parametric approximations for the lead time demand distribution
- 447 Jack P.C. Kleijnen
Supercomputers for Monte Carlo simulation: cross-validation versus Rao's test in multivariate regression
- 448 Jack P.C. Kleijnen, Greet van Ham and Jan Rotmans
Techniques for sensitivity analysis of simulation models: a case study of the CO₂ greenhouse effect
- 449 Harrie A.A. Verbon and Marijn J.M. Verhoeven
Decision-making on pension schemes: expectation-formation under demographic change

- 450 Drs. W. Reijnders en Drs. P. Verstappen
Logistiek management marketinginstrument van de jaren negentig
- 451 Alfons J. Daems
Budgeting the non-profit organization
An agency theoretic approach
- 452 W.H. Haemers, D.G. Higman, S.A. Hobart
Strongly regular graphs induced by polarities of symmetric designs
- 453 M.J.G. van Eijs
Two notes on the joint replenishment problem under constant demand
- 454 B.B. van der Genugten
Iterated WLS using residuals for improved efficiency in the linear model with completely unknown heteroskedasticity
- 455 F.A. van der Duyn Schouten and S.G. Vanneste
Two Simple Control Policies for a Multicomponent Maintenance System
- 456 Geert J. Almekinders and Sylvester C.W. Eijffinger
Objectives and effectiveness of foreign exchange market intervention
A survey of the empirical literature
- 457 Saskia Oortwijn, Peter Borm, Hans Keiding and Stef Tijs
Extensions of the τ -value to NTU-games
- 458 Willem H. Haemers, Christopher Parker, Vera Pless and Vladimir D. Tonchev
A design and a code invariant under the simple group Co_3
- 459 J.P.C. Blanc
Performance evaluation of polling systems by means of the power-series algorithm
- 460 Leo W.G. Strijbosch, Arno G.M. van Doorne, Willem J. Selen
A simplified MOLP algorithm: The MOLP-S procedure
- 461 Arie Kapteyn and Aart de Zeeuw
Changing incentives for economic research in The Netherlands
- 462 W. Spanjers
Equilibrium with co-ordination and exchange institutions: A comment
- 463 Sylvester Eijffinger and Adrian van Rixtel
The Japanese financial system and monetary policy: A descriptive review
- 464 Hans Kremers and Dolf Talman
A new algorithm for the linear complementarity problem allowing for an arbitrary starting point
- 465 René van den Brink, Robert P. Gilles
A social power index for hierarchically structured populations of economic agents

IN 1991 REEDS VERSCHENEN

- 466 Prof.Dr. Th.C.M.J. van de Klundert - Prof.Dr. A.B.T.M. van Schaik
Economische groei in Nederland in een internationaal perspectief
- 467 Dr. Sylvester C.W. Eijffinger
The convergence of monetary policy - Germany and France as an example
- 468 E. Nijssen
Strategisch gedrag, planning en prestatie. Een inductieve studie binnen de computerbranche
- 469 Anne van den Nouweland, Peter Borm, Guillermo Owen and Stef Tijs
Cost allocation and communication
- 470 Drs. J. Grazell en Drs. C.H. Veld
Motieven voor de uitgifte van converteerbare obligatieleningen en warrant-obligatieleningen: een agency-theoretische benadering
- 471 P.C. van Batenburg, J. Kriens, W.M. Lammerts van Bueren and R.H. Veenstra
Audit Assurance Model and Bayesian Discovery Sampling
- 472 Marcel Kerkhofs
Identification and Estimation of Household Production Models
- 473 Robert P. Gilles, Guillermo Owen, René van den Brink
Games with Permission Structures: The Conjunctive Approach
- 474 Jack P.C. Kleijnen
Sensitivity Analysis of Simulation Experiments: Tutorial on Regression Analysis and Statistical Design
- 475 C.P.M. van Hoesel
An $O(n \log n)$ algorithm for the two-machine flow shop problem with controllable machine speeds
- 476 Stephan G. Vanneste
A Markov Model for Opportunity Maintenance
- 477 F.A. van der Duyn Schouten, M.J.G. van Eijs, R.M.J. Heuts
Coordinated replenishment systems with discount opportunities
- 478 A. van den Nouweland, J. Potters, S. Tijs and J. Zarzuelo
Cores and related solution concepts for multi-choice games
- 479 Drs. C.H. Veld
Warrant pricing: a review of theoretical and empirical research
- 480 E. Nijssen
De Miles and Snow-typologie: Een exploratieve studie in de meubelbranche
- 481 Harry G. Barkema
Are managers indeed motivated by their bonuses?

- 482 Jacob C. Engwerda, André C.M. Ran, Arie L. Rijkeboer
Necessary and sufficient conditions for the existence of a positive definite solution of the matrix equation $X + A^T X^{-1} A = I$
- 483 Peter M. Kort
A dynamic model of the firm with uncertain earnings and adjustment costs
- 484 Raymond H.J.M. Gradus, Peter M. Kort
Optimal taxation on profit and pollution within a macroeconomic framework
- 485 René van den Brink, Robert P. Gilles
Axiomatizations of the Conjunctive Permission Value for Games with Permission Structures
- 486 A.E. Brouwer & W.H. Haemers
The Gewirtz graph - an exercise in the theory of graph spectra
- 487 Pim Adang, Bertrand Melenberg
Intratemporal uncertainty in the multi-good life cycle consumption model: motivation and application
- 488 J.H.J. Roemen
The long term elasticity of the milk supply with respect to the milk price in the Netherlands in the period 1969-1984
- 489 Herbert Hamers
The Shapley-Entrance Game
- 490 Rezaul Kabir and Theo Vermaelen
Insider trading restrictions and the stock market
- 491 Piet A. Verheyen
The economic explanation of the jump of the co-state variable
- 492 Drs. F.L.J.W. Manders en Dr. J.A.C. de Haan
De organisatorische aspecten bij systeemontwikkeling een beschouwing op besturing en verandering
- 493 Paul C. van Batenburg and J. Kriens
Applications of statistical methods and techniques to auditing and accounting
- 494 Ruud T. Frambach
The diffusion of innovations: the influence of supply-side factors
- 495 J.H.J. Roemen
A decision rule for the (des)investments in the dairy cow stock
- 496 Hans Kremers and Dolf Talman
An SLSPP-algorithm to compute an equilibrium in an economy with linear production technologies

- 497 L.W.G. Strijbosch and R.M.J. Heuts
Investigating several alternatives for estimating the compound lead
time demand in an (s,Q) inventory model
- 498 Bert Bettonvil and Jack P.C. Kleijnen
Identifying the important factors in simulation models with many
factors
- 499 Drs. H.C.A. Roest, Drs. F.L. Tijssen
Beheersing van het kwaliteitsperceptieproces bij diensten door middel
van keurmerken
- 500 B.B. van der Genugten
Density of the F-statistic in the linear model with arbitrarily
normal distributed errors
- 501 Harry Barkema and Sytse Douma
The direction, mode and location of corporate expansions
- 502 Gert Nieuwenhuis
Bridging the gap between a stationary point process and its Palm
distribution
- 503 Chris Veld
Motives for the use of equity-warrants by Dutch companies
- 504 Pieter K. Jagersma
Een etiologie van horizontale internationale ondernemingsexpansie
- 505 B. Kaper
On M-functions and their application to input-output models
- 506 A.B.T.M. van Schaik
Productiviteit en Arbeidsparticipatie
- 507 Peter Borm, Anne van den Nouweland and Stef Tijs
Cooperation and communication restrictions: a survey
- 508 Willy Spanjers, Robert P. Gilles, Pieter H.M. Ruys
Hierarchical trade and downstream information
- 509 Martijn P. Tummers
The Effect of Systematic Misperception of Income on the Subjective
Poverty Line
- 510 A.G. de Kok
Basics of Inventory Management: Part 1
Renewal theoretic background
- 511 J.P.C. Blanc, F.A. van der Duyn Schouten, B. Pourbabai
Optimizing flow rates in a queueing network with side constraints
- 512 R. Peeters
On Coloring j-Unit Sphere Graphs

- 513 Drs. J. Dagevos, Drs. L. Oerlemans, Dr. F. Boekema
Regional economic policy, economic technological innovation and
networks
- 514 Erwin van der Krabben
Het functioneren van stedelijke onroerend-goed-markten in Nederland -
een theoretisch kader
- 515 Drs. E. Schaling
European central bank independence and inflation persistence
- 516 Peter M. Kort
Optimal abatement policies within a stochastic dynamic model of the
firm
- 517 Pim Adang
Expenditure versus consumption in the multi-good life cycle consump-
tion model
- 518 Pim Adang
Large, infrequent consumption in the multi-good life cycle consump-
tion model
- 519 Raymond Gradus, Sjak Smulders
Pollution and Endogenous Growth

Bibliotheek K. U. Brabant

17 000 01066345 9